

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента кафедри педагогіки ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» **Саяпіної Світлани Анатоліївни** на дисертацію Корнюш Ганни В'ячеславівни «Педагогічні ідеї та громадсько-освітня діяльність М. М. Ланге (1858-1921 рр.)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Розбудова Української незалежної держави висуває на перший план проблему формування власної концепції розвитку національної освіти, що передбачає визначення статусу та взаємовідносин усіх її рівнів і ланок. Гострота проблеми обумовлюється тим, що процеси реформування системи освіти в нашій країні не припинилися і досі.

У зв'язку з цим важливою проблемою сьогодення є переосмислення історичного досвіду і надбань видатних освітян і науковців, зокрема вітчизняних, об'єктивна і справедлива оцінка розвитку національної освітньо-виховної системи у різні історичні та соціально-економічні епохи, постановка проблем, які в умовах тоталітарної системи замовчувались і належно не досліджувались.

Авторкою справедливо звернуто увагу на недостатність розробки названої проблеми, чітко вказано на ті її аспекти, що знайшли своє відображення в сучасних дослідженнях, й окреслено свою нішу в науковому просторі, а саме: схарактеризувати життєвий та творчий шлях М. М. Ланге, визначити передумови та чинники становлення його педагогічних поглядів, громадської позиції задля реконструювання портрету науковця як викладача і громадського діяча; виокремити і систематизувати педагогічні ідеї М. М. Ланге, визначити його внесок в розвиток теорії навчання і виховання.

Значущість репрезентованої роботи підсилюється:

- чітким визначенням наукового апарату дослідження, його логічним співвідношенням із сформульованими висновками;
- широкою джерельною базою, яку складають науково-публіцистичні статті, тексти лекцій і нотатки до них, підручники, епістолярні документи М. М. Ланге; архівні документи; матеріали фондів бібліотек України;

періодичні видання досліджуваного періоду; наукові видання філософсько-історичного, психолого-педагогічного змісту, датовані другою половиною ХІХ – початком ХХ ст.; історико-педагогічні та загальнопедагогічні дослідження сучасних українських учених; педагогічна періодика сьогодення;

- обґрунтуванням хронологічних меж дослідження;
- вибором методів дослідження, що забезпечують достовірність отриманих результатів.

Характерними рисами роботи Г. В. Корнюш є, по-перше, високий рівень її наукової новизни, що полягає у систематизації історіографії педагогічної персоналії науковця, установленні чинників, які вплинули на формування педагогічних поглядів і громадсько-освітньої позиції вченого, у характеристиці педагогічних ідей М. М. Ланге: організаційно-дидактичні (стосовно реформування вищої і середньої освіти, реструктуризації системи факультетів у вишах і конструювання змісту освіти в жіночих гімназіях), виховні (щодо виховання волі дитини, визначення умов застосування заохочень і покарань, з'ясування особливостей виховання хлопчиків на кожному з вікових етапів), узагальненні досвіду педагогічної діяльності М. М. Ланге.

По-друге, відмітимо очевидну практичну значущість результатів проведеного дослідження, яка полягає в можливості доповнення історико-педагогічної науки висновками про класифікацію навчально-методичного доробку педагога: праці філософського, психологічного, педагогічного, змішаного спрямування.

По-третє, для роботи притаманний високий ступінь обґрунтування наукових висновків. Зміст дисертації ґрунтовно характеризує життєвий і творчий шлях ученого за означеними періодами його життєтворчості: петербурзький та одеський, розкриває внесок науковця в педагогічну теорію, що полягає у: роз'ясненні необхідності дотримання класичних загальнодидактичних принципів, підкресленні важливості уникнення насадження схоластики, класицизму й надмірного контролю держави в школі, організаційно-дидактичному обґрунтуванні оптимізації системи розподілу

дисциплін на факультетах й цілеспрямованої педагогізації професійної підготовки майбутніх освітян, розв'язанні фундаментальних виховних проблем з урахуванням концептуальних засад педологічної науки.

Важливе значення для наукової розробки проблеми має й узагальнення Г. В. Корнюш досвіду педагогічної діяльності М. М. Ланге за напрямками: науковим, представленим дослідницькими пошуками й керівництвом роботою молодих учених; навчально-методичним, який відображався в обґрунтуванні необхідності вивчення педагогіки майбутніми учителями, ініціюванні, розробці й викладанні курсів дидактики й історії педагогіки при університеті; організаційно-освітнім, який полягав у створенні при Новоросійському університеті Педагогічного відділу, підготовці проекту й заснуванні перших Одеських жіночих педагогічних курсів; громадсько-просвітницьким, який реалізовувався в організації Народного університету, що сприяло розповсюдженню академічних знань серед представників різних соціальних прошарків.

По-четверте, для дисертації характерні аналітичні методи представлення матеріалу. Авторка не вдається до однозначних оцінок, а уважно та неупереджено розмірковує над фактами й відомостями наукового характеру. Особливо в цьому аспекті відмітимо використання дисертанткою методів дослідження (теоретичний, хронологічно-системний історіографічний аналіз, синтез, класифікація друкованих джерел) для з'ясування стану наукової розробки феномена М. М. Ланге на сучасному етапі.

На нашу думку, до суттєвих позитивів дисертаційної роботи Г. В. Корнюш – і це, по-п'яте, – є в ракурсі актуалізації педагогічних ідей М. М. Ланге в умовах сучасного навчально-виховного процесу й сприянні визначенню можливостей їх практичного використання у вирішенні нагальних питань педагогічної теорії і практики сьогодення. На нинішньому етапі розвитку українського суспільства досвід педагогічної діяльності, просвітницькі ідеї, методичні рекомендації М. М. Ланге можуть використовуватися з метою

якісного оновлення підходів до організації навчально-виховного процесу на різних освітніх ланках.

Загалом дисертація й автореферат дозволяють констатувати достатньо високий рівень теоретичної підготовки авторки, добре володіння методикою історико-педагогічного аналізу.

Автореферат відповідає змісту дисертації, його стиль відрізняється логічністю, точністю, коректністю висновків.

Основні положення дисертаційної роботи відбито в достатній кількості наукових праць (у 16 одноосібних публікаціях, 7 з яких – у провідних наукових фахових виданнях). Характерним для рецензованої роботи є належний рівень апробації матеріалів дослідження (результати доповідалися на міжнародних і регіональних конференціях, на засіданнях кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди упродовж 2013 – 2016 рр.).

Водночас представлена дисертаційна робота не позбавлена деяких недоліків. Уважаємо за необхідне висловити такі зауваження й побажання:

1. Авторкою дисертації було опрацьовано велику джерельну базу, що уможливило вичерпне представлення творчості М. М. Ланге як педагога в оцінці українських і російських науковців. Проте, можемо висловити й побажання: цікаво було б побачити постать М. М. Ланге як педагога й в оцінці дослідників дальнього зарубіжжя.

2. Дослідниця, без сумніву, ґрунтовно схарактеризувала внесок М. М. Ланге в організацію вищої жіночої освіти на Одещині, змалювавши обставини її регіонального становлення до і після ініціатив М. М. Ланге. Втім, доцільно було би це зробити й контекстуально, розглянувши більш детально досвід функціонування закладів вищої жіночої освіти ще й в інших містах і країнах.

3. Неупереджено розкриваючи погляди М. М. Ланге на виховання волі дитини, дисертантка побіжно наводить імена педагогів і психологів (наприклад, П. Ф. Каптерєва, О. Ф. Лазурського, С. І. Миропольського, І. О. Сікорського та

ін.), які на той час також займалися дослідженням цієї проблеми. Проте, на нашу думку, роботу б збагатило детальне порівняльне представлення механізмів виховання волі дитини, які розкриваються в працях названих учених.

Проте названі зауваження й побажання не мають принципового характеру й суттєво не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження. Вони покликані стати в нагоді автору в подальшій науковій діяльності.

З огляду на зазначене вище, вважаємо, що дисертаційна робота «Педагогічні ідеї та громадсько-освітня діяльність М. М. Ланге (1858-1921 рр.)» за своїм змістом, науковою новизною, обґрунтованістю наукових положень, практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам пп. 9, 11–13 «Порядку присудження наукових ступенів», що дає підстави для присудження Корнюш Ганні В'ячеславівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»

С.А. Саяпіна

Підпис доцента кафедри педагогіки С.А. Саяпіної – засвідчую.

Начальник відділу кадрів ДДУ

Є.С. Сілін